

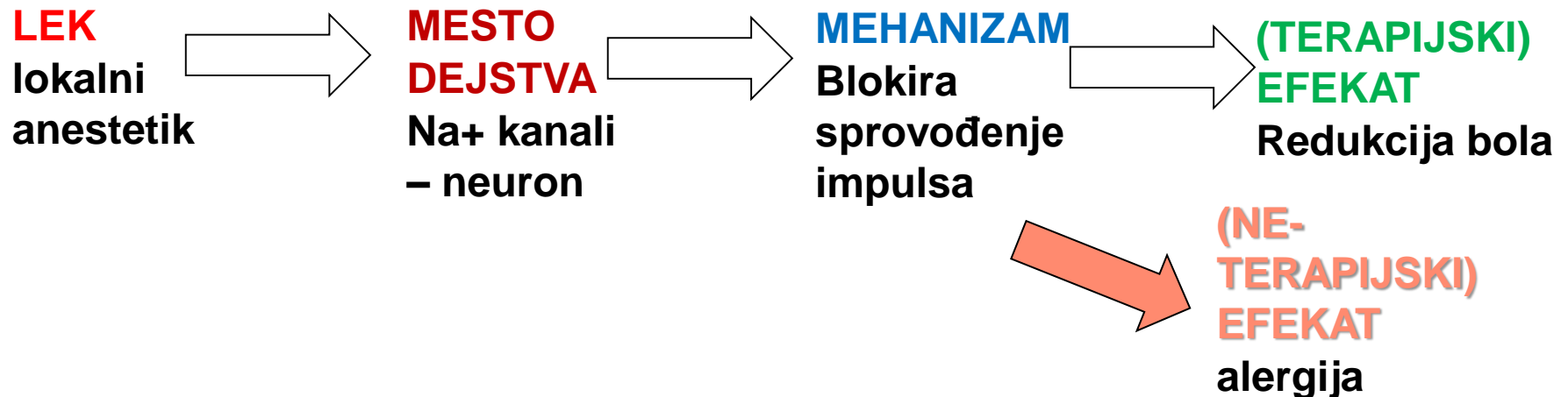
FARMAKODINAMIKA

Mehanizam aktivnosti lekova

14.03.2020.

Farmakodinamika opisuje

- Mehanizam aktivnosti kojim lekovi izazivaju farmakološki efekat
- Interakcija između leka i organizma – **šta lek radi organizmu**

Mehanizam aktivnosti leka

- Efekat većine lekova posledica je interakcije leka sa makromolekularnim komponentama organizma (**aktivnost**)
- Ovakve interakcije dovode do izmene ciljne funkcije – dolazi do niza biohemijskih i fizioloških promena koje su karakteristične za odgovor na lek (**efekat**)
- **Aktivnost** leka (mehanizam)
- **Efekat** leka (terapijski efekat, odgovor)
- Lekovi utiču na „normalne“ ćelijske procese
- Lekovi **ne stvaraju nove ćelijske funkcije**

Mehanizam aktivnosti leka

- **Direktni efekat** – antacid (baza) neutrališe višak kiseline u želucu
- **Indirektni efekat** – lek interreaguje sa ćelijskom strukturom (receptor) i započinje niz ćelijskih događaja/promena
- **Lokalni efekat** – lek deluje na mestu primene
- **Sistemijski efekat** – lek deluje na mestu različitom od mesta primene (farmakokinetika ima bitnu ulogu)

Vanćelijska mesta delovanja lekova

- **Želudac:** neutralizacija kiseline bazom (antacidi)
- **Krv:** metali se vezuju sa (helirajućim) agensima – olovo i EDTA, gvožđe i deferoksamin
- **Digestivni trakt:** lekovi se vezuju (adsorbujaju) za holestiramin
- **Digestivni trakt:** povećanje količine tečnosti u crevima osmotskim efektima (laksativi)
- **Bubrezi:** povećanje eliminacije tečnosti (diuretici)

Ćelijska mesta delovanja lekova

Antibiotici/antigljivični lekovi inhibišu bakterijske/gljivične funkcije (ne deluju na ćelije domaćina):

- **Penicilin** inhibiše stvaranje ćelijskog zida
- **Tetraciklin** inhibiše sintezu proteina
- **Flukonazol** inhibiše gljivične enzime – demetilaza –
Inhibicija stvaranja ćelijske membrane

Hormoni, Steroidi, Vitamini i Neurotransmiteri izmenjuju ćelijske funkcije domaćina delujući na ćelijske receptore (najčešće)

Koja od izjava je NETAČNA?

- a) Lekovi utiču na normalne ćelijske procese
- b) Lekovi ne mogu stvoriti nove ćelijske funkcije
- c) Lekovi utiču na normalne ćelijske procese i stvaraju nove ćelijske funkcije

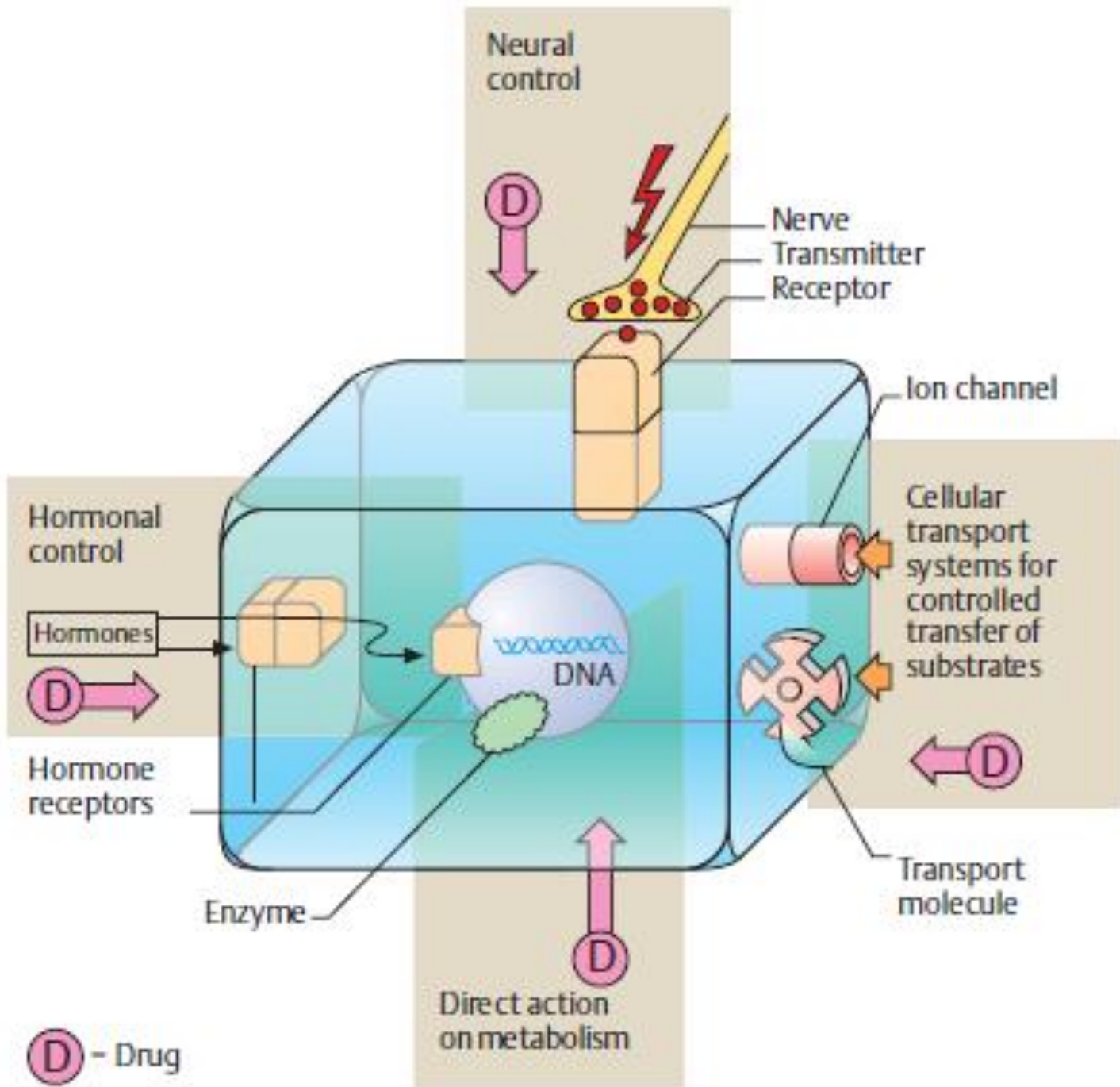
Receptor

- **receptor** je komponenta ćelije/organizma koja u interakciji sa lekom započinje niz događaja/procesa koji vode vidljivom efektu leka
- **proteini** sačinjavaju naznačajnije klase receptora
  - enzimi u metaboličkim i regulatornim putevima
  - Transportni proteini/procesi (jonski kanali)
  - Strukturalni intracelularni proteini

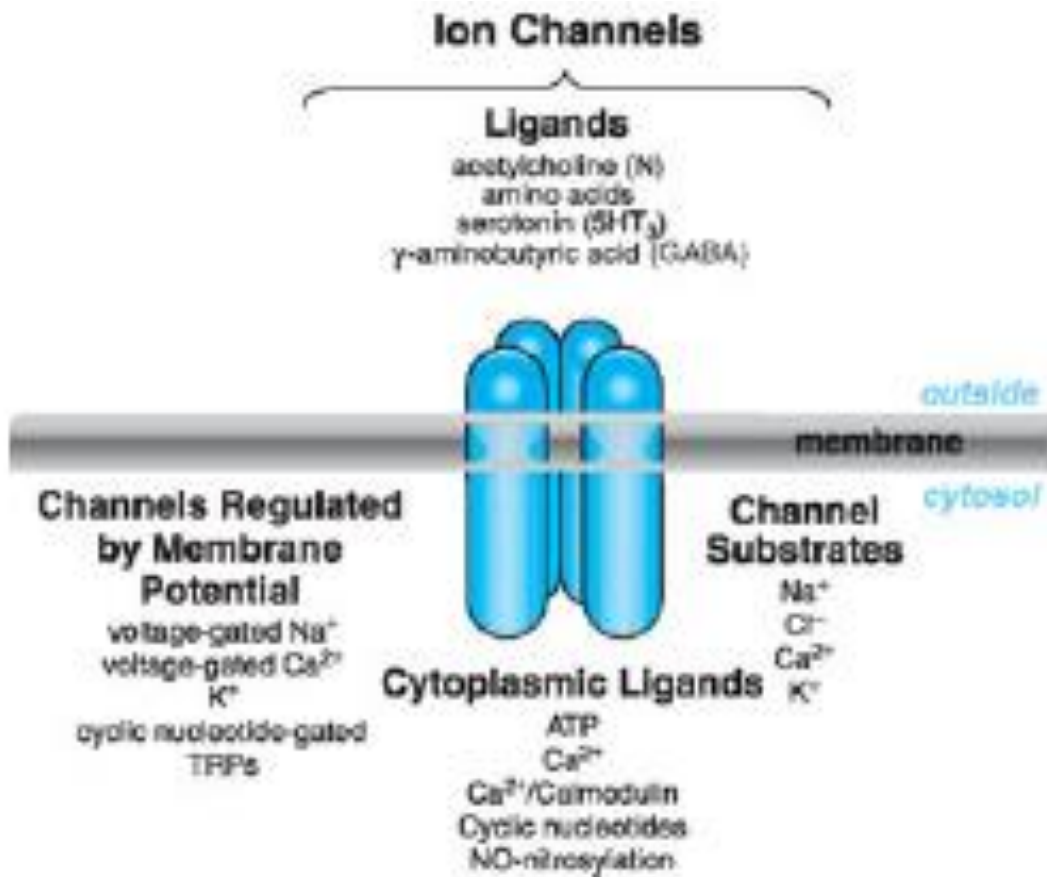
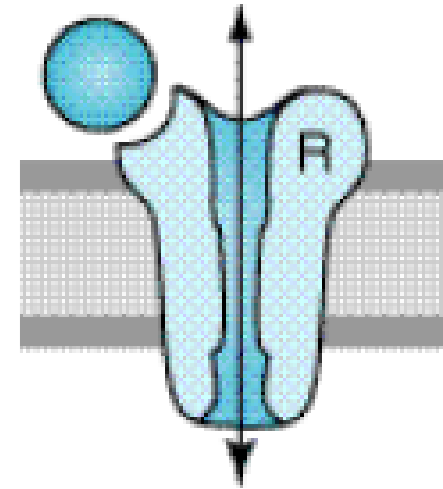

Receptori

- Prema molekularnoj strukturi i načinu prenošenja signala postoje **4 tipa receptora**:
  - 1) Ligandom kontrolisani jonski kanali
  - 2) Receptori vezani za G protein
  - 3) Za membranu vezani enzimi
  - 4) Nuklearni(jedarni) receptori

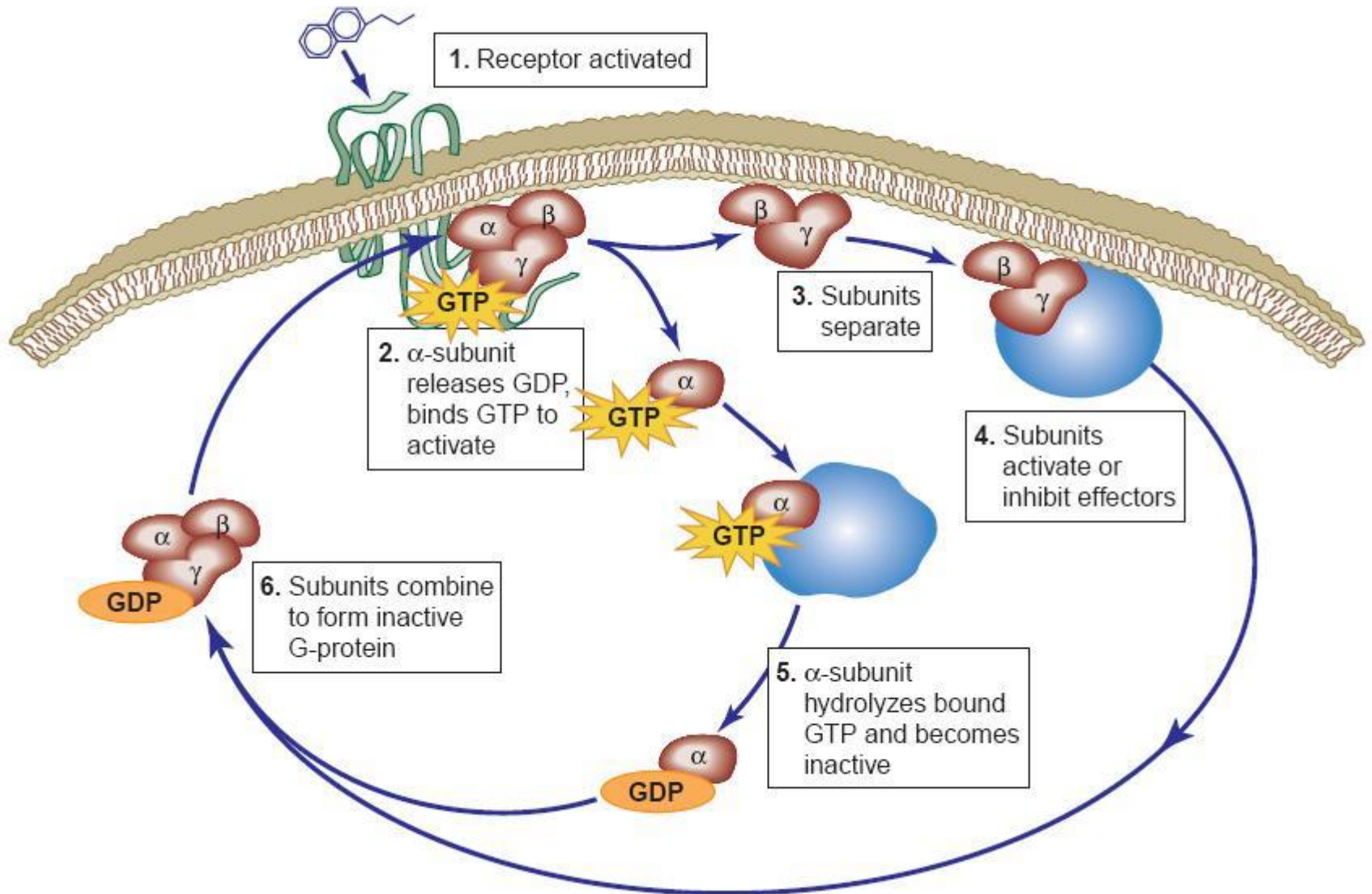

Ligand se vezuje za receptor i reguliše otvaranje jonskog kanala

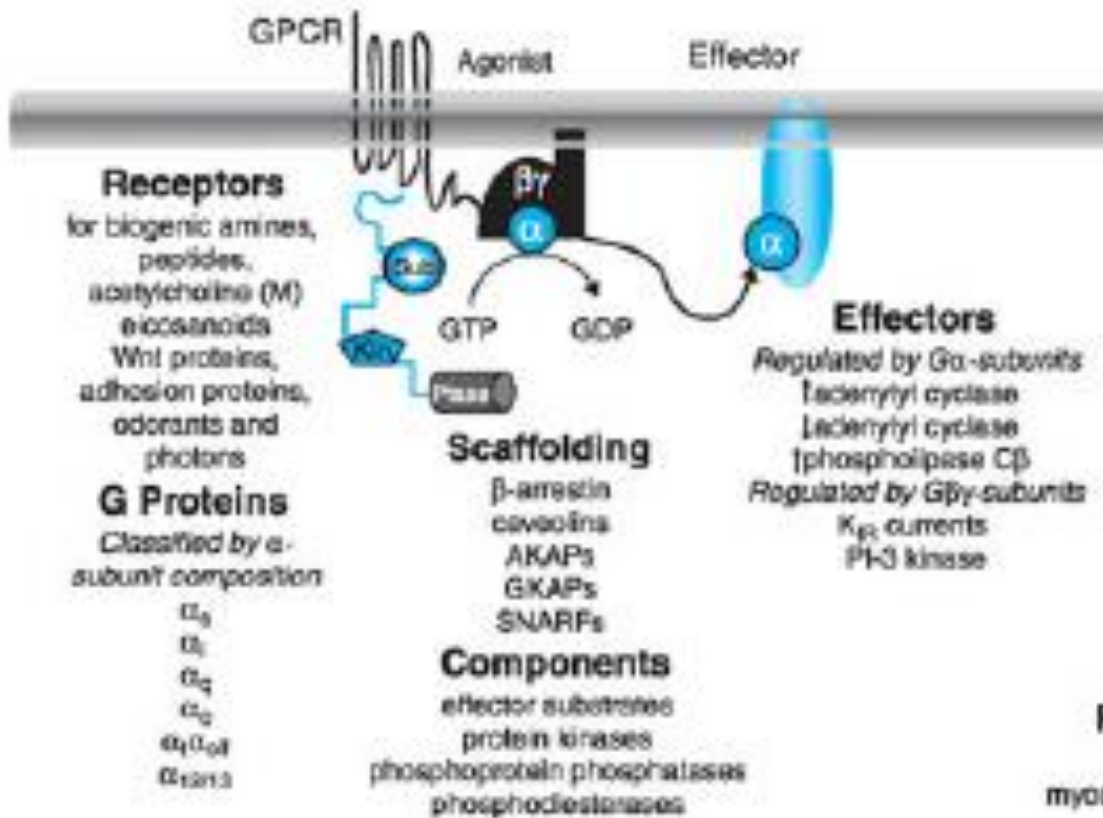

Lekovi koji se vezuju za natrijumove i kalcijumove kanale omogućuju ulazak ovih jona u ćeliju dovodeći do izmena ćelijskih funkcija (depolarizacije)

Receptori vezani za G-protein

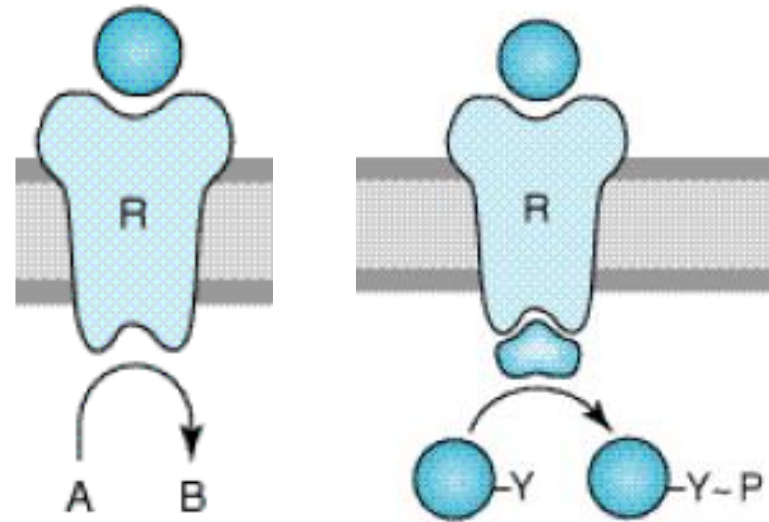
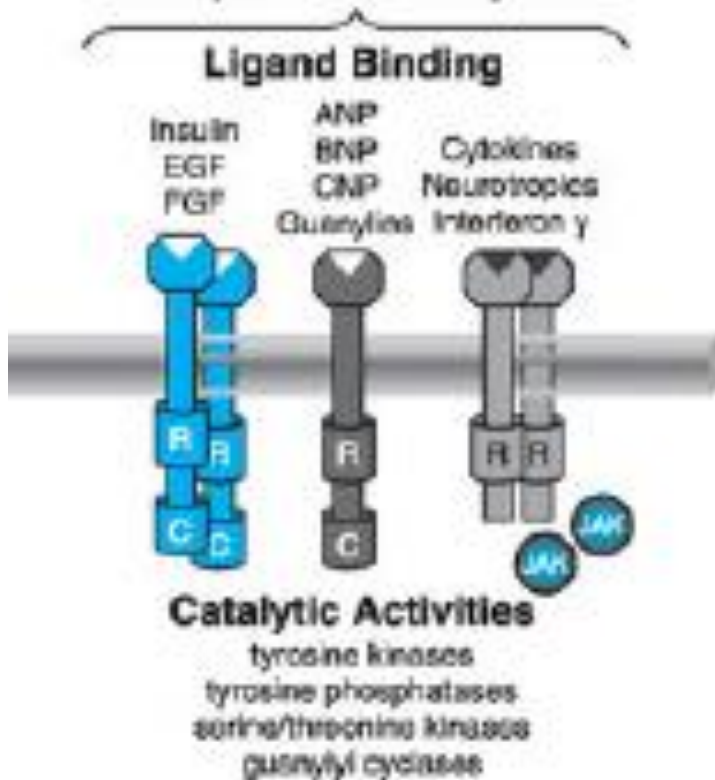
G Protein-Coupled Receptor Signaling

Lekovi se vezuju za receptor koji je povezan za efektorni enzim (npr fosfolipaza C) preko G proteina.

Aktivirani enzim stvara „druge“ glasnike (cAMP, cGMP, IP3 and DG) koji menjaju ćelijske funkcije.

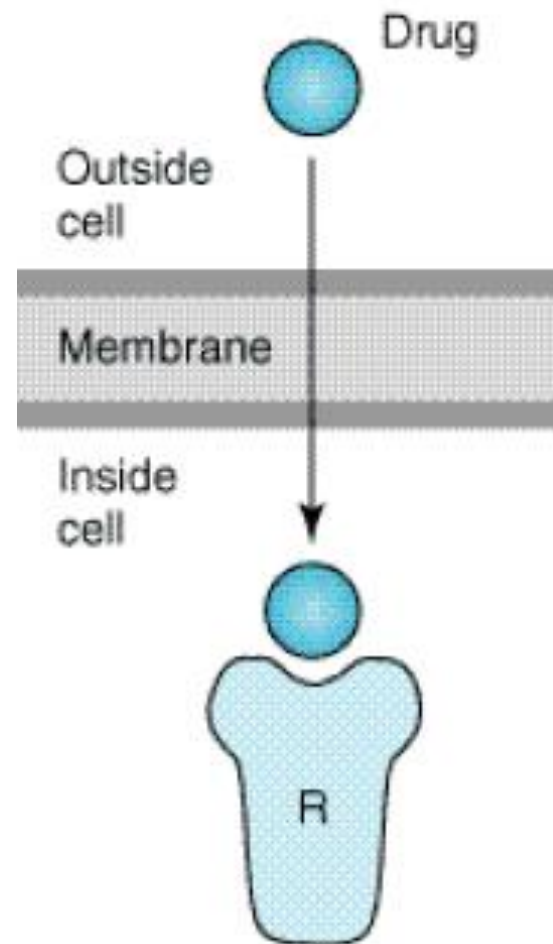
Receptors as Enzymes

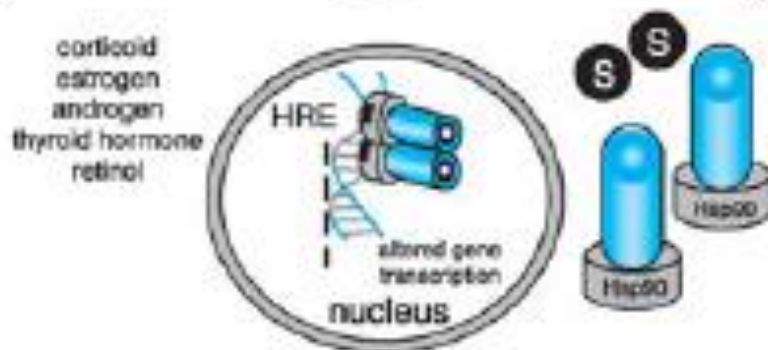
Lekovi se vezuju za vanćelijski deo receptora transmembranskog proteina i aktivira unutarćelijske proteine poput tirozin kinaze (TK).

Liposolubilni lekovi prolaze kroz ćelijsku membranu i interreaguju sa unutarćelijskim receptorima. Receptor može biti enzim ili regulator aktivnosti gena. Regulatori gena ulaze u jedro i povećavaju sintezu proteina.

Receptors Regulating Nuclear Transcription

Afinitet i selektivnost

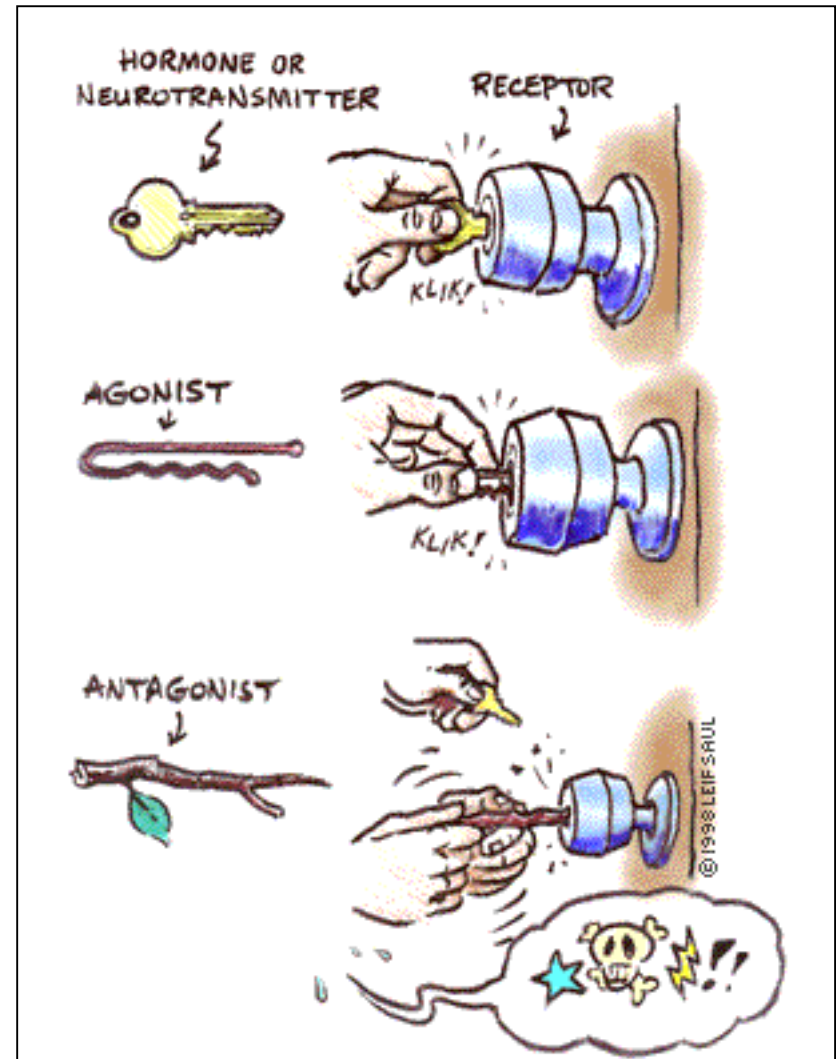
- Afinitet
  - Sklonost leka da se veže sa receptorom

- Selektivnost
  - Specifični afinitet za određeni receptor

Agonizam i antagonizam

Agonist stimuliše odgovor receptora

Antagonist inhibiše odgovor receptora

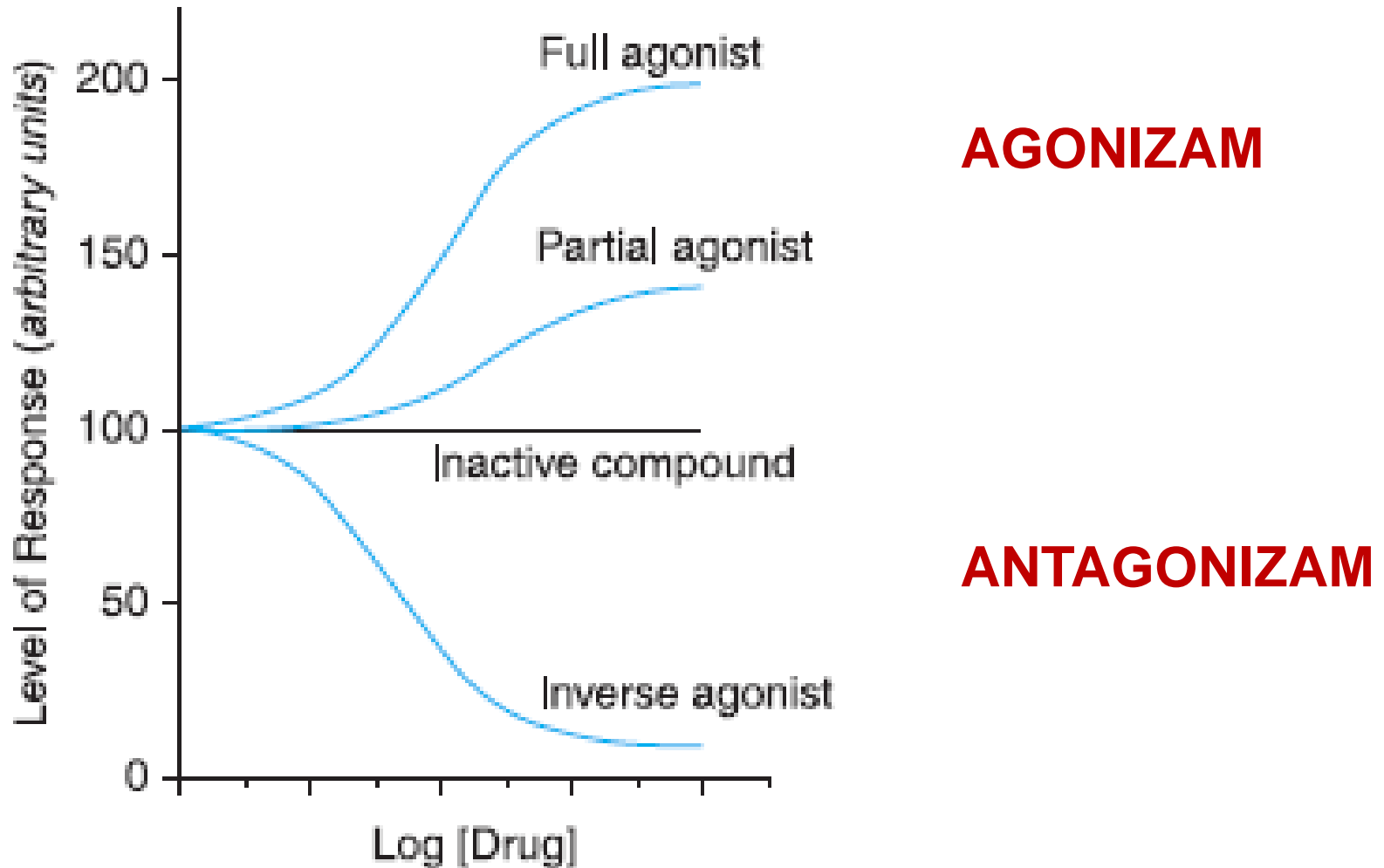

Agonist/Antagonist

- Puni
- Parcijalni
- Direktni/Kompetitivni
- Indirektni/Ne - kompetitivni
- Inverzni

Lek može da se veže za jedan konkretan receptor i da izazove mešavinu više različitih efekata (agonist, parcijalni agonist, inverzni agonist, antagonist)

Tipovi interkacija Lek-Receptor

Koju vrstu receptora aktiviraju liposolubilne supstance kao na primer estrogeni?

- a) Ligandom kontrolisani jonski kanali
- b) Receptori vezani za G protein
- c) Za membranu vezani enzimi
- d) Nuklearni(jedarni) receptori

Regulacija receptora

- Receptori mogu da budu podvrgnuti dinamičnim promenama – gustine i afiniteta

NISHODNA-regulacija:

- Desenzitizacija, tahifilaksija (smanjen afinitet) – nitroglicerina
- Internalizacija (smanjena gustina)

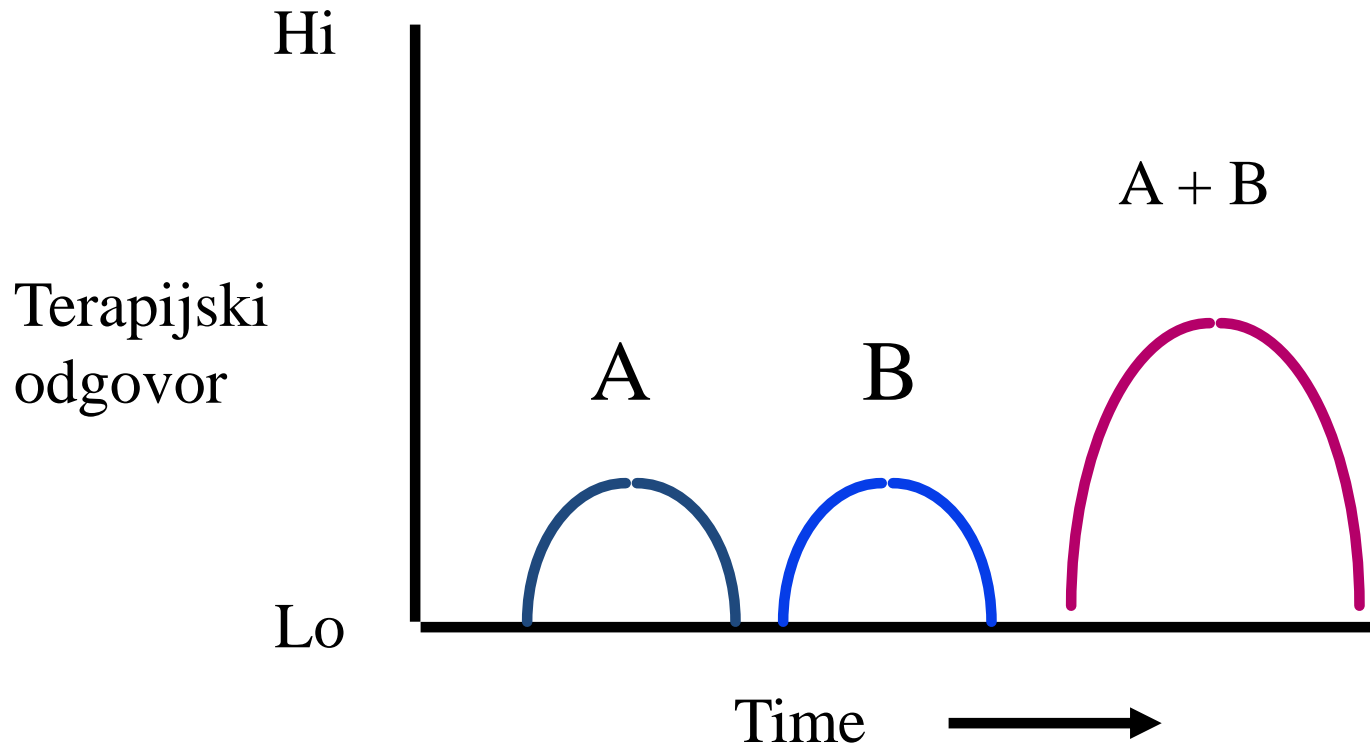
USHODNA-regulacija (povećana gustina)

- Supersenzitivnost (povećana aktivnost) – beta blokatori

Farmakodinamske interakcije lekova

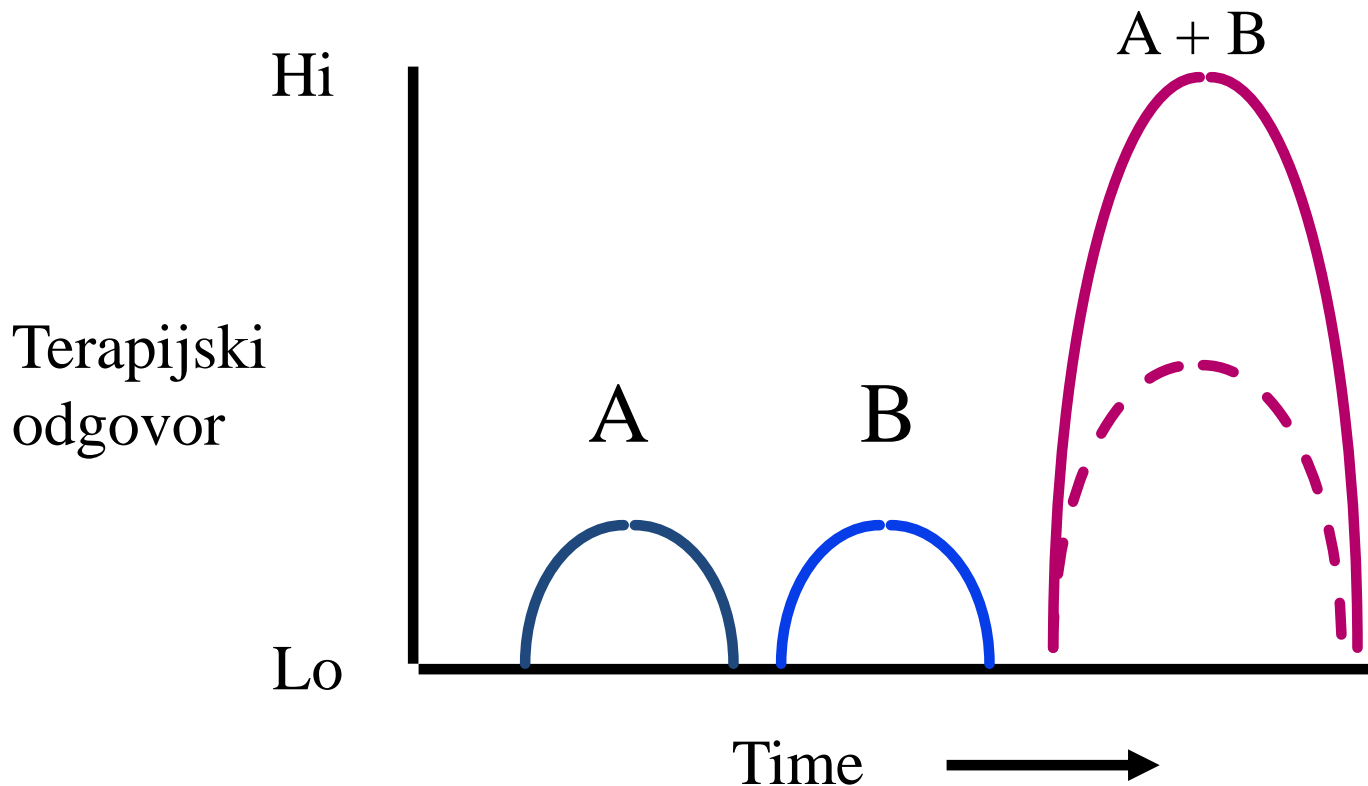
- Interakcije lekova za posledicu mogu imati željene i neželjene efekte
- U pogledu efekta leka moguća je pojava nekoliko tipova interakcija: aditivne, sinergističke i antagonističke

Aditivni Efekti

Efekat dva istovremeno primenjena leka jednak je prostom zbiru efekata kod pojedinačne primene ovih lekova npr. acetilsalicilna kiselina (aspirin) i ibuprofen (brufen).

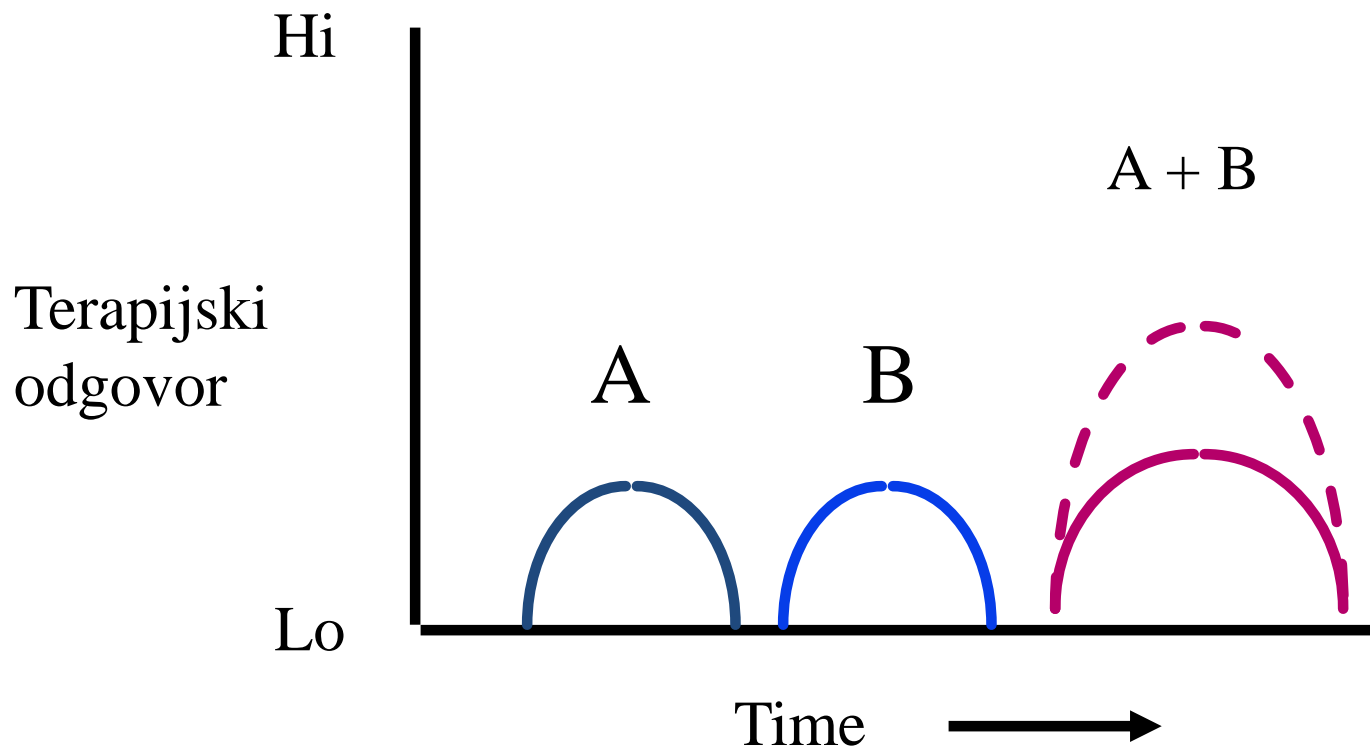
Sinergistički efekat

Efekat dva istovremeno primenjena leka veći je od prostog zbira efekata kod pojedinačne primene ovih lekova npr. depresori CNS-a i alkohol

Antagonistički efekti

Efekat dva istovremeno primenjena leka manji je od prostog zbira efekata kod pojedinačne primene ovih lekova

Aditivni efekat predstavlja pojavu kada je:

- a) Efekat dva istovremeno primenjena leka veći od prostog zbira efekata kod pojedinačne primene ovih lekova
- b) Efekat dva istovremeno primenjena leka jednak prostom zbiru efekata kod pojedinačne primene ovih lekova
- c) Efekat dva istovremeno primenjena leka manji od prostog zbira efekata kod pojedinačne primene ovih lekova